

Przedwynikowy szacunek głównych ziemio- płodów rolnych i ogrodniczych¹ w 2018 r.

28.09.2018 r.

↓ 16 %

Szacuje się, że zbiory zbóż ogółem będą o ok. 16% mniejsze od ubiegłorocznych i wyniosą ok. 26,7 mln ton.

Przedwynikowy szacunek produkcji głównych upraw rolnych i ogrodniczych w 2018 r. przedstawia się następująco:

- **zbiory zbóż ogółem ocenia się na 26,7 mln t, tj. o około 16% mniej od zbiorów ubiegłorocznych;**
- **produkcję zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi szacuje się na 23,4 mln t, tj. o około 16% mniej od uzyskanej w 2017 r.;**
- **zbiory rzepaku i rzepiku ocenia się na ok. 2,2 mln t, tj. o około 20% mniej od zbiorów ubiegłorocznych;**
- **zbiory ziemniaków (łącznie z produkcją w ogrodach przydomowych) szacuje się na ok. 7,4 mln t, tj. o około 19% mniej od zbiorów uzyskanych w roku ubiegłym;**
- **zbiory buraków cukrowych ocenia się na ok. 14,3 mln t, tj. o około 9% mniej od produkcji uzyskanej w 2017 r.;**
- **produkcję warzyw gruntowych ocenia się na niespełna 4,2 mln t, tj. o ok. 9% mniej w porównaniu do roku poprzedniego;**
- **przewiduje się, że zbiory owoców z drzew będą rekordowe i wyniosą blisko 4,4 mln t, tj. o ok. 65% więcej od bardzo niskich zbiorów ubiegłorocznych;**
- **zbiory owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych szacuje się na ponad 0,6 mln t, tj. o ok. 20% więcej od zbiorów 2017 r.**

Zboża

Bardzo wysokie temperatury powietrza w maju i czerwcu, przy niewielkich opadach deszczu doprowadziły do nadmiernego przesuszenia wierzchniej warstwy gruntu i szybkiego dojrzewania zbóż, ograniczając jednocześnie ich potencjał produkcyjny. Żniwa (głównie jęczmienia ozimego) rozpoczęto już w trzeciej dekadzie czerwca, zostały one jednak przerwane wskutek opadów deszczu, które miejscami ulewne i połączone z silnym wiatrem powodowały wyleganie łanów zbóż oraz pogorszenie jakości ziarna. W wielu rejonach obserwowano porastanie ziarna (głównie pszenżyta). Prace żniwne powszechnie prowadzono w trzeciej dekadzie lipca i pierwszej dekadzie sierpnia. Ciepła, słoneczna i na ogół bezdeszczowa pogoda w sierpniu sprzyjała przeprowadzaniu żniw. Do końca sierpnia na obszarze całego kraju zakończono żniwa zbóż ozimych i jarych.

Na podstawie wyników reprezentacyjnego badania czerwcowego przeprowadzonego w czerwcu i lipcu 2018 r. w gospodarstwach rolnych oraz szacunków rzeczoznawców GUS ocenia się, że powierzchnia uprawy zbóż ogółem w 2018 r. wyniosła około 7,9 mln ha, w tym powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi - około 7,2 mln ha, z tego:

- ✓ pszenicy około 2,4 mln ha,
- ✓ żyta około 0,9 mln ha,
- ✓ jęczmienia około 1,0 mln ha,

Produkcję zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi szacuje się na 23,4 mln t, tj. o około 16% mniej od uzyskanej w 2017 r.

¹ Informacja zawiera wyniki przedwynikowego szacunku plonów i zbiorów zbóż, rzepaku i rzepiku, ziemniaków, buraków cukrowych, warzyw gruntowych i owoców, II pokosu traw łąkowych opracowane na podstawie: wstępnych wyników czerwcowego badania gospodarstw rolnych przeprowadzonego w ok. 60 tys. gospodarstw indywidualnych, reprezentacyjnego badania plonów zbóż oraz rzepaku i rzepiku przeprowadzonego w ok. 18 tys. gospodarstw indywidualnych, sprawozdawczości z gospodarstw osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, ekspertyz rzeczoznawców terenowych i centralnych GUS, a także monitoringu suszy rolniczej prowadzonego przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy.

- ✓ owsa około 0,5 mln ha,
- ✓ pszenżyta około 1,3 mln ha,
- ✓ mieszanek zbożowych około 1,1 mln ha.

Szacuje się, że plony zbóż ogółem wyniosą ok. 33,9 dt/ha, tj. o 8,1 dt/ha (o 19%) mniej w porównaniu do ubiegłorocznych i o ok. 3% mniej niż w szacunku wstępnym, a plony zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi wyniosą 32,3 dt/ha, tj. w porównaniu do ubiegłorocznych mniej o 7,7 dt/ha (o 19%) i o ok. 2% mniej niż w szacunku wstępnym.

Zbiory zbóż ogółem ocenia się na ok. 26,7 mln t, tj. o 5,3 mln t (o 16%) mniej w porównaniu do zbiorów ubiegłorocznych i o ok. 3% mniej niż w szacunku wstępnym.

Zbiory zbóż podstawowych z mieszankami zbożowymi szacuje się na 23,4 mln t, tj. o 4,4 mln t (o 16%) mniej w porównaniu do zbiorów ubiegłorocznych i o ok. 3% mniej niż w szacunku wstępnym.

Plony zbóż ozimych łącznie z ozimymi mieszankami zbożowymi według szacunku przedwynikowego oceniono na 35,8 dt/ha, tj. o 7,7 dt/ha (o ok. 18%) mniej od plonów z roku ubiegłego i o ok. 2% mniej niż w szacunku wstępnym.

Plony poszczególnych gatunków zbóż ozimych według szacunku przedwynikowego w 2018 r. przedstawiają się następująco:

- ✓ pszenica 43,2 dt/ha,
- ✓ żyto 24,5 dt/ha,
- ✓ jęczmień 37,4 dt/ha,
- ✓ pszenżyto 32,9 dt/ha,
- ✓ mieszanki zbożowe 28,4 dt/ha.

Zbiory zbóż ozimych wyszacowano na 15,2 mln t, w tym:

- ✓ pszenicy na 8,3 mln t, tj. o 17% mniej niż w 2017 r. i o ok. 1% mniej niż w szacunku wstępnym,
- ✓ żyta na 2,3 mln t, tj. o 14% mniej niż w roku ubiegłym, i o ok. 5% mniej niż w szacunku wstępnym,
- ✓ jęczmienia na 0,8 mln t, tj. o 10% mniej niż w roku ubiegłym i na poziomie szacunku wstępnego,
- ✓ pszenżyta na 3,6 mln t, tj. o 23% mniej od zbiorów ubiegłorocznych i o ok. 4% mniej niż w szacunku wstępnym,
- ✓ mieszanek zbożowych na około 0,2 mln t, tj. o 9% mniej niż w 2017 r. i o ok. 3% mniej niż w szacunku wstępnym.

Plony zbóż jarych łącznie z jarymi mieszankami zbożowymi oszacowano na 27,2 dt/ha, tj. o 7,3 dt/ha (o 21%) mniej od plonów ubiegłorocznych i o ok. 3% mniej niż w szacunku wstępnym.

Plony poszczególnych gatunków zbóż jarych według szacunku przedwynikowego w 2018 r. przedstawiają się następująco:

- ✓ pszenica 31,6 dt/ha,
- ✓ jęczmień 29,9 dt/ha,
- ✓ owies 23,3 dt/ha,
- ✓ pszenżyto 25,2 dt/ha,
- ✓ mieszanki zbożowe 25,1 dt/ha.

Zbiory zbóż jarych łącznie z jarymi mieszankami zbożowymi wyszacowano na ok. 8,1 mln t, w tym:

- ✓ pszenicy na około 1,6 mln t, tj. o ok. 5% mniej niż w roku ubiegłym i o ok. 4% mniej niż w szacunku wstępnym,
- ✓ jęczmienia na 2,5 mln t, tj. o 15% mniej od zbiorów ubiegłorocznych i o ok. 2% mniej niż w szacunku wstępnym,
- ✓ owsa na 1,2 mln t, tj. o 20% mniej w porównaniu do zbiorów z 2017 r. i o ok. 6% mniej niż w szacunku wstępnym,
- ✓ pszenżyta na około 0,4 mln t, tj. o 39% mniej niż w roku ubiegłym i o ok. 6% mniej niż w szacunku wstępnym,
- ✓ mieszanek zbożowych na 2,5 mln t, tj. o 5% mniej niż w 2017 r. i o ok. 2% mniej niż w szacunku wstępnym.

Zbiory zbóż ozimych łącznie z ozimymi mieszankami zbożowymi wyszacowano na 15,2 mln t, tj. o 17% mniej niż w roku ubiegłym.

Zbiory zbóż jarych łącznie z jarymi mieszankami zbożowymi wyszacowano na 8,1 mln t, tj. o 13% mniej niż w roku ubiegłym.

Rzepak i rzepik

Przyspieszone dojrzewanie rzepaku i rzepiku przebiegało w warunkach znacznego przesuszenia gleby. Żniwa rzepaku i rzepiku rozpoczęto w pierwszej dekadzie lipca, powszechnie prowadzono w trzeciej dekadzie miesiąca, a zakończono w pierwszej połowie sierpnia.

Ocenia się, że powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku w bieżącym roku zmniejszyła się w porównaniu do roku ubiegłego o około 8% i wyniosła ponad 0,8 mln ha. Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na ok. 2,2 mln t, tj. o około 20% mniej od ubiegłorocznych.

Ziemniaki

Powierzchnię uprawy ziemniaków szacuje się na 0,3 mln ha. Ocenia się, że plony ziemniaków w bieżącym roku wyniosą 248 dt/ha i będą niższe o ok. 11% od ubiegłorocznych. Zbiory ziemniaków szacuje się na ok. 7,4 mln t tj. mniej od zbiorów ubiegłorocznych o 19%.

Buraki cukrowe

Stan plantacji buraków cukrowych jest dobry (z wysoką zawartością cukru w korzeniach), pozwala na szacowanie dość wysokich plonów, choć nieco niższych od ubiegłorocznych.

Szacuje się, że powierzchnia uprawy buraków cukrowych będzie większa od ubiegłorocznej o ok. 1% i wyniesie ponad 0,2 mln ha. Wysokość plonów buraków cukrowych oszacowano niżej od ubiegłorocznych o ok. 10% - na poziomie 609 dt/ha. Zbiory buraków cukrowych ocenia się na ok. 14,3 mln t tj. o 9% mniej od uzyskanych w 2017 r. Szacuje się, że w północno zachodniej części kraju, na skutek nadmiernego przesuszenia gleby plonowanie buraków może być nieco gorsze niż w pozostałych rejonach kraju.

Siano łąkowe

Warunki wegetacji roślinności łąkowej po zbiorze pierwszego pokosu były na ogół niekorzystne, chociaż regionalnie zróżnicowane. Zbyt mała ilość opadów w maju i czerwcu oraz bardzo wysokie temperatury powietrza nie sprzyjały intensywnemu wzrostowi roślinności łąkowej. Rejonami obserwowano również, że drugi pokos na znacznych powierzchniach łąk trwałych wypasano, ze względu na słabsze odrastanie runi na pastwiskach.

Plony II pokosu traw łąkowych w przeliczeniu na siano oceniono na ok. 14 dt/ha, natomiast zbiory z łąk trwałych (w przeliczeniu na siano) wyniosły około 3,8 mln t.

Warzywa gruntowe

Sezon 2018 był dla uprawy warzyw gruntowych szczególnie trudny, z uwagi na suszę, jaka była notowana już od wiosny. Od czasu wstępnego szacunku do początku września warunki wegetacji warzyw gruntowych ulegały dalszemu pogorszeniu. W trzeciej dekadzie lipca i w sierpniu brak opadów deszczu i wysokie temperatury w wielu rejonach kraju pogłębiły stan suszy. Taka sytuacja spowodowała dalsze ograniczenie plonowania uniemożliwiając osiągnięcie przewidywanych wcześniej zbiorów. Lipcowa i sierpniowa susza wpłynie przede wszystkim na obniżenie plonów warzyw cebulowych oraz korzeniowych i kapustnych, w mniejszym zaś stopniu na plonowanie warzyw ciepłolubnych.

Na obecnym etapie łączną produkcję warzyw gruntowych (wczesnych i późnych) szacuje się na niespełna 4,2 mln t, tj. na poziomie nieco niższym niż przewidywany w pierwszym szacunku i o około 9% mniejszym od ubiegłorocznego. Ostateczna wysokość zbiorów może ulec jeszcze niewielkim wahaniom w zależności od przebiegu warunków końcowego etapu wegetacji późnych odmian warzyw.

W porównaniu do roku ubiegłego przewidywane jest zmniejszenie produkcji wszystkich podstawowych gatunków warzyw gruntowych, wśród nich największy spadek produkcji (o około 14%) szacuje się dla cebuli, która najdotkliwiej odczuła skutki suszy. Produkcję cebuli ocenia się na poziomie 575 tys. t. W porównaniu do roku 2017 przewiduje się ponad 10% spadek w produkcji warzyw korzeniowych (marchwi i buraków ćwikłowych). Zbiory marchwi zostały oszacowane na ok. 740 tys. t, natomiast buraków, podobnie jak we wstępnym szacunku, na ponad 300 tys. t. Zmniejszenie zbiorów zanotowano także dla kapusty i kalafiorów - zbiory kapusty przewiduje się na poziomie około 950 tys. t, a kalafiorów na 220 tys. t. Najmniejszy spadek plonowania notuje się natomiast dla warzyw ciepłolubnych, zwłaszcza pomidorów. Produkcję pomidorów gruntowych przewiduje się w wysokości 250 tys. t, a ogórków - 240 tys. t. Łączną produkcję pozostałych gatunków warzyw gruntowych szacuje się na około 900 tys. t, tj. na poziomie o ok. 10% niższym od bardzo wysokiego ubiegłorocznego.

Zbiory rzepaku i rzepiku oszacowano na ok. 2,2 mln t, tj. o ok. 20% mniej od zbiorów uzyskanych w 2017 r.

Zbiory ziemniaków szacuje się na ok. 7,4 mln t tj. mniej od zbiorów ubiegłorocznych o 19%.

Zbiory buraków cukrowych ocenia się na ok. 14,3 mln t tj. o 9% mniej od uzyskanych w 2017 r.

Produkcję warzyw gruntowych szacuje się obecnie na niespełna 4,2 mln t, tj. na poziomie około 9% niższym w porównaniu do roku ubiegłego.

Owoce

Rok 2018 jest dla produkcji sadowniczej rokiem wyjątkowo obfitego plonowania większości gatunków. Pomimo przedłużającego się okresu suszy, niedobory wilgoci w glebie nie spowodowały znaczących strat w owocowaniu drzew i krzewów. Notowany obecnie duży potencjał produkcyjny sadów, a przy tym wzmożona aktywność fizjologiczna wielu roślin sadowniczych w bieżącym sezonie (po bardzo słabym owocowaniu w poprzednim roku) pozwala na szacowanie rekordowej produkcji owoców. Warunki na ogół sprzyjały zapylaniu, a wiosennych przymrozków nie odnotowano. Zaobserwowano jednocześnie przyspieszenie wegetacji o około 2 tygodnie, a w niektórych rejonach nawet więcej. Na wielu plantacjach problemem w bieżącym sezonie stały się trudności ze zbytem owoców po optymalnych cenach, a także brak pracowników do zbioru. Pomimo tego, produkcję owoców z drzew ocenia się na poziomie wyższym niż prognozowany w pierwszym szacunku, tj. na blisko 4,4 mln t, przy czym zbiory z sadów jabłoniowych zostały obecnie ocenione na ok. 3,9 mln t (tj. o blisko 60% więcej od bardzo niskiej produkcji roku poprzedniego). We wrześniu warunki wilgotnościowe poprawiły się, a temperatury nadal sprzyjały dorastaniu owoców. Przy bardzo dobrych warunkach podczas dalszej wegetacji, szacowany poziom produkcji jabłek może zostać jeszcze przekroczony. Produkcję gruszek w sadach szacuje się na ponad 85 tys. t (tj. o ok. 55% więcej niż w poprzednim sezonie), natomiast zbiory śliwek ocenia się obecnie na przeszło 120 tys. t (tj. ponad dwa razy więcej niż w bardzo słabym sezonie roku ubiegłego). Tegoroczne zbiory wiśni zostały ocenione na ponad 200 tys. t, tj. na poziomie blisko trzykrotnie wyższym niż w 2017 r. przy czym produkcja biologiczna była jeszcze większa. Rzeczoznawcy terenowi sygnalizowali trudności ze zbytem wiśni z uwagi na niską cenę ich skupu oraz informowali o pozostawieniu owoców tego gatunku na drzewach. W bieżącym roku odnotowano rekordową produkcję czereśni, ich zbiory zostały ocenione na ok. 60 tys. t (tj. trzy razy więcej niż w poprzednim roku), jednak według opinii rzeczoznawców produkcja ta mogłaby być także większa, gdyby wszystkie owoce zostały zebrane. Ponadto na niektórych plantacjach zaobserwowano pęknięcie owoców wiśni i czereśni, co dyskwalifikowało je do zbioru. Zbiory pozostałych gatunków owoców z drzew łącznie (brzoskwiń, moreli i orzechów włoskich) są obecnie oceniane na ok. 21 tys. t (tj. o ponad dwa razy więcej od bardzo słabej produkcji roku 2017).

Produkcja owoców z krzewów owocowych w sadach i plantacji jagodowych oceniona została na blisko 0,6 mln t, tj. o ok. 20% więcej niż w roku poprzednim. Podobnie jak w przypadku drzew owocowych zanotowano bardzo dobre biologiczne plonowanie większości gatunków krzewów owocowych i plantacji jagodowych. Najmniejszą dynamikę wzrostu w porównaniu do poprzedniego sezonu zanotowano dla zbiorów truskawek (wzrost o niespełna 10%). Produkcja truskawek została oszacowana (podobnie jak we wstępnym szacunku) na niespełna 195 tys. t, przy czym zbiorów owoców tego gatunku był nieco skrócony, szczególnie na plantacjach bez nawadniania. Produkcja malin jest natomiast szacowana na poziomie niższym od przewidywanego we wstępnym szacunku. Część upraw, które nie były nawadniane, ucierpiały z powodu przedłużającej się suszy, jednocześnie rzeczoznawcy sygnalizowali o niezbiieraniu malin na niektórych plantacjach, a nawet ich likwidacji (z powodu niskiej optymalności, tj. niskich cen w skupie). Na obecnym etapie zbiory malin szacuje się na poziomie nie przekraczającym 120 tys. t. Produkcję porzeczek ogółem (czarnych i kolorowych łącznie) ocenia się także niżej niż we wstępnym szacunku, tj. na ok. 170 tys. t (w tym porzeczek czarnych na ok. 130 tys. t), tj. o ok. 30% więcej od bardzo niskich zbiorów ubiegłorocznych. Podobnie jak w przypadku innych gatunków owoców przeznaczanych do przetwórstwa, znaczna część porzeczek czarnych nie została jednak zebrana ze względu na niskie ceny skupu. Zbiory agrestu oszacowano na blisko 12 tys. t, notując wzrost produkcji owoców tego gatunku w porównaniu do roku poprzedniego o ok. 25%. Produkcja owoców z pozostałych gatunków krzewów owocowych i plantacji jagodowych uprawianych w sadach została oceniona na ok. 95 tys. t, tj. o ponad jedną czwartą więcej niż w 2017 r. i znacznie więcej od średniej z lat 2011-2015. W bieżącym roku bardzo wysoko oceniono plonowanie aronii. W ostatnich latach coraz większego znaczenia nabierają również nasadzenia nowych gatunków, takich jak np. jagoda kamczacka.

Warunki agrometeorologiczne

W pierwszej dekadzie lipca rozpoczęto jednocześnie zbiorów rzepaku i rzepiku oraz zbóż ozimych i jarych, a powszechnie prace żniwne prowadzono w trzeciej dekadzie miesiąca. Występujące rejonami w tym czasie opady deszczu utrudniały prowadzenie prac żniwnych. Ciepła, słoneczna i w większości dni miesiąca bezdeszczowa pogoda w sierpniu sprzyjała przeprowadzaniu prac polowych, głównie żniw i sianokosów. Wysoka temperatura powietrza i niedobór

Zbiory owoców z drzew w sadach w bieżącym sezonie są oceniane na rekordowym poziomie blisko 4,4 mln t (tj. o ok. 65% wyższym od produkcji roku poprzedniego).

Zbiory z sadów jabłoniowych w 2018 r. zostały obecnie oszacowane na ok. 3,9 mln t, tj. o blisko 60% więcej niż w 2017 r.

Zbiory owoców z krzewów owocowych w sadach i plantacji jagodowych ocenia się obecnie na blisko 0,6 mln t, tj. ok. 20% więcej niż w roku poprzednim.

opadów deszczu, a także nierównomierny ich rozkład zarówno w układzie regionalnym jak i czasowym powodowały w wielu rejonach kraju dalsze zwiększanie deficytu wody w glebie. Szczególnie dotkliwe przesuszenie gleby odnotowano w zachodniej i północno-zachodniej części kraju. W pierwszej połowie sierpnia zakończono na ogół zbiór rzepaku i rzepiku, a do końca miesiąca na obszarze całego kraju zakończono żniwa zbóż ozimych i jarych.

Tabl. 1. Temperatura powietrza i opady w okresie od jesieni 2017 r. do lata 2018 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Średnia krajowa temperatura powietrza		Średnie krajowe sumy opadów	
	°C	odchylenie od normy ^{a)}	mm	% normy ^{a)}
JESIEŃ^{b)} 2017				
Wrzesień	13,4	0,5	110,3	190,5
Październik	9,9	1,7	91,2	208,7
Listopad	4,6	1,7	49,4	119,6
ZIMA^{b)} 2017/2018				
Grudzień	2,2	2,4	40,0	95,0
Styczeń	1,1	2,9	33,9	107,6
Luty	-3,3	-2,4	11,2	39,9
WIOSNA^{b)} 2018				
Marzec	0,3	-2,4	27,2	80,9
Kwiecień	12,8	5,4	26,9	71,3
Maj	16,6	3,7	44,3	75,6
LATO^{b)} 2018				
Czerwiec	18,2	2,4	52,0	63,1
Lipiec	19,9	2,4	94,1	113,4
Sierpień	20,4	3,1	40,0	57,8

a) Jako normę IMiGW przyjmuje od 2002 r. średnie z lat 1971-2000

b) Średnie miesięczne /obliczenia GUS na podstawie danych IMiGW/

Opracowanie merytoryczne:

Stanisław Niszczoła

Tel: 22 608 33 53

e-mail: s.niszczoła@stat.gov.pl

Dariusz Miziołek

Tel: 22 608 33 79

e-mail: d.miziołek@stat.gov.pl

Rozpowszechnianie:

Rzecznik Prasowy Prezesa GUS

Karolina Dawidziuk

Tel: 22 608 3475, 22 608 3009

e-mail: rzecznik@stat.gov.pl

Wydział Współpracy z Mediami

tel.: 22 608 34 91, 22 608 38 04

faks: 22 608 38 86

e-mail: obsługaprasowa@stat.gov.pl

 www.stat.gov.pl

 @GUS_STAT

 @GłównyUrządStatystyczny

Powiązane opracowania

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/rolnictwo/uzytkowanie-gruntow-i-powierzchnia-zasiewow-w-2017-roku,8,13.html>

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/uprawy-rolne-i-ogrodnicze/wyniki-produkcji-roślinnej-w-2017-roku,6,15.html>

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/uprawy-rolne-i-ogrodnicze/produkcja-upraw-rolnych-i-ogrodniczych-w-2017-roku,9,16.html>

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/uprawy-rolne-i-ogrodnicze/wstepna-ocena-przezimowania-upraw-w-2018-roku,2,17.html>

Temat dostępny w bazach danych

[BDL: Powierzchnia zasiewów](#)

Ważniejsze pojęcia dostępne w słowniku

[Powierzchnia upraw](#)